

הערכת סדנא למורים חדשים במכללת לוינסקי לחינוך

מיכל שלו פורייה קלעי יצחק גילת

סיוון תשע"ג מאי 2013

תקציר

הדוח הנוכחי מציג ממצאים של הערכת סדנא למורים חדשים, אשר מהווה חלק מתכנית ההשתלמות של מורים במסגרת "אופק חדש". הסדנא התקיימה במכללת לוינסקי לחינוך בשנת תשע"ג. ההערכה נעשתה באמצעות שאלון מובנה, עם שתי שאלות פתוחות, אשר הועבר ל 96 מורים חדשים במפגש האחרון של הסדנא. *הערכת הסדנא על ידי המשתתפים, כפי שמתקפת בתשובות לחלק הסגור של השאלון מגלה את התופעות הבאות:*

שביעות הרצון הכללית מן ההנחיה היא גבוהה ומקיפה יותר מ 80% מן המשתתפים. שביעות הרצון מתרומות ספציפיות של המנחים היא גבוהה למדי, כאשר ההערכה הגבוהה ביותר ניתנה על תרומת המנחה לגיבוש תפיסת העולם המקצועית.

שביעות הרצון מתרומתם של התכנים ומתרומת הסדנא לפיתוח אישי היא בינונית – גבוהה ומקיפה קצת יותר מ 50% מן המשתתפים.

הערכת התרומה של הקבוצה היא ברמה בינונית – גבוהה. ניתן לזהות שביעות רצון גבוהה יותר מן ההיבט הרגשי (הרגשת הביטחון לשתף את הקבוצה בחוויות אישיות) מאשר מן ההיבט האינסטרומנטלי (תרומת הקבוצה להשגת יעדים ספציפיים).

הערכת התרומה של הסדנא בפיתוח מיומנויות של מורה היא בינונית. כשלושים אחוזים מן המשתתפים העריכו את תרומת הסדנא לפיתוח המיומנויות כגבוהה, ועשרים אחוזים נוספים העריכו אותה כנמוכה.

ניתוח התשובות לשאלות הפתוחות מחזק ממצאים אלה. בניתוח התשובות לשאלה "מה מצא חן בעיניך בסדנא", הקטגוריה השכיחה ביותר הייתה "תרומת ההנחיה" והקטגוריה הפחות שכיחה הייתה "תרומת הסדנא באופן כללי". בניתוח התשובות לשאלה: "מה היית מציע לשנות", הקטגוריה השכיחה ביותר הייתה התכנים. המשתתפים הביעו רצון להתמקצע בנושאים שיכולים לעזור להם במטלות היומיומיות כמורים, כמו טיפול בבעיות משמעת וניהול מערכות ידע, ולא דווקא בקבלת כלים דידיקטיים.

העדפתם של המשתתפים בנוגע לדגשים שכדאי לשים בסדנא – העצמה אישית או רכישת כלים דידיקטיים. התוצאות מצביעות על העדפה דומה לשני המוקדים. יותר ממחצית המשתתפים הביעו העדפה לכל אחת משתי המטרות האלה. ניתן ללמוד מכך, שחלק מן המשתתפים מעוניינים הן בפיתוח העצמה אישית והן ברכישת כלים דידיקטיים. **ההמלצות** המובאות בסיומו של הדוח מתייחסות לתכנים שרצוי לשלב בסדנא, להרכב המשתתפים ולאפשרות של בחירה בין סדנאות המדגישות מטרות שונות במתאימות לצרכים של מורים חדשים.

רקע

במסגרת הדרישות של "אופק חדש" מורים חדשים חייבים להשתתף בסדנא במהלך שנת ההוראה הראשונה שלהם. מטרת הסדנא הן :

1. פיתוח עמדה פרואקטיבית- עמדה של הנהגת החיים המקצועיים, הרחבה והעמקת המסוגלות המקצועית.
2. פיתוח זהות מקצועית שביסודה נוכחותו הסובייקטיבית של המורה כאדם, כתשתית לפיתוח ה'אחר' התלמיד/ה, העמית/ה וכו'.
3. הרחבת הזיקה להקשר התפיסתי והארגוני בתוכו פועל המורה, עלפי הגישה האקולוגית מערכתית.

לסדנא יש שני מרכיבים : ארבעים שעות מפגשים סדנאיים במכללה ועשרים שעות ליווי פרטני במסגרת החינוכית שבה מלמדים המורים החדשים.

הדוח הנוכחי מציג ממצאי סקר אשר בחן את תפיסותיהם של המורים החדשים בנוגע להיבטים שונים של הסדנא בה השתתפו. הסדנא שהוערכה התקיימה במכללת לוינסקי לחינוך בשנת הלימודים תשע"ג. השאלונים הועברו למשתתפים במפגש האחרון, עם סיום הסדנא. מספר המורים שמילאו שאלונים הוא 96, והם מהווים יותר מ 90% מן המשתתפים בסדנאות. המשתתפים למדו בשש קבוצות שונות שכל אחת מהן הונחתה על ידי מרצה שונה. הקבוצות נבדלו אלה מאלה בהרכב המשתתפים (מבחינת תחום ההתמחות) ובדגשים המקצועיים שניתנו על ידי המנחים.

השאלון פותח במיוחד לצורך הערכת הסדנא וכלל שני חלקים, האחד מובנה והשני פתוח. החלק המובנה כלל היגדים בתחומים הבאים : הערכת ההנחיה, תרומת התכנים שעלו בסדנא, פיתוח אישי, תרומת הקבוצה ופיתוח מיומנויות. בנוסף, בחן השאלון את המוטיבציה להוראה ואת תחושת המסוגלות העצמית של המורים החדשים. המשיבים התבקשו להביע את מידת הסכמתם עם הנאמר בהיגדים על פני סולם של שש דרגות, החל ב 1 (נמוכה ביותר) וכלה ב 6 (רבה ביותר). בחלק הפתוח התבקשו המשיבים לענות לשתי שאלות : א. מה מצא חן בעיניך בסדנא? ב. מה היית מציעה לשנות בסדנא?

תוצאות

הערכת הסדנא

כדי ללמוד על הערכת הסדנא על ידי המשתתפים חושבה התפלגות שכיחויות של כל אחד מן ההיגדים שבחנו נושא זה. לצורך הצגת הנתונים נעשה קיבוץ של סולם התשובות לשלוש דרגות : נמוכה (1 - 2 בסולם המקורי), בינונית (3 - 4 בסולם המקורי) וגבוהה (5 - 6 בסולם המקורי). התוצאות שהתקבלו מוצגות בלוח 1.

לוח 1 : הערכת הסדנא על ידי המשתתפים (N=96)

			ההיגד
במידה	במידה	במידה	
מועטה	בינונית	רבה	
הערכת ההנחיה			
83	17	1	1 באופן כללי אני שבעת רצון מאיכות ההנחיה
64	33	3	2 המנחה תרמה / פעלה/ להתפתחות המקצועית שלי
58	39	3	3 המנחה תרם/ה להתפתחות האישית / מידת תרומת ההנחייה להתפתחותך האישית שלי
61	33	6	4 קיבלתי תמיכה אישית רבה מהמנחה
71	24	5	5 המנחה סייעה בחשיבה נוספת על תפיסת עולמי החינוכית
התכנים שעלו בסדנא			
53	32	15	8 התכנים שעלו בסדנא רלוונטיים להשתלבותי כמורה במערכת החינוך
52	36	12	9 התכנים שעלו בסנה סייעו לי בהבנית תפיסת התפקיד
54	33	13	10 התכנים שעלו בסנה סייעו לי בגיבוש תפיסת הזהות המקצועית
פיתוח אישי			
49	38	13	11 הסדנא אפשרה לי העצמה
47	40	14	17 הסדנא תרמה לחיזוק המסוגלות העצמית שלי בהוראה / בעבודה בגן
41	43	16	18 הסדנא הגבירה את המוטיבציה שלי לעסוק בהוראה
תרומת הקבוצה			
71	23	6	6 אני מרגישה שתרמתי לחוויות חברותי בקבוצה
54	32	14	19 באופן כללי אני מרוצה מהקבוצה שלמדתי איתה
54	32	14	20 הקבוצה סייעה לי ברעיונות מעשיים להתמודד עם בעיות
63	30	7	21 הרגשתי בטוחה לשתף את הקבוצה בחוויות שלי
43	42	16	22 הקבוצה סייעה להתפתחותי המקצועית
41	43	17	23 הקבוצה סייעה לי להתפתחותי האישית
פיתוח מיומנויות			
			24 הסדנא הרחיבה את יכולתי לנתח מצבים מורכבים
39	45	16	7 הסדנא תרמה ליכולתי להתמודד עם מגוון סוגים של תלמידים
45	37	18	12 הסדנא תרמה לי ביכולתי להתמודד עם אקלים הכיתה /ה גן
34	44	22	13 הסדנא תרמה לי ביכולתי להתמודד עם ניהול כיתה
28	51	21	14 הסדנא תרמה לי ביכולתי להתמודד עם בעיות משמעת
30	52	18	15 הסדנא תרמה לי ביכולתי להשתלב בצוות בית הספר / הגן
28	51	21	16 הסדנא תרמה לי ביכולתי לעבוד עם בעלי תפקידים (כמו מנהלת, רכזת מפקחת וכו)

הממצאים המוצגים בלוח מלמדים על התופעות הבאות:

שביעות הרצון הכללית מן ההנחיה היא גבוהה, יותר מ 80% הביעו רמה גבוהה של שביעות רצון כללית. שביעות הרצון יורדת מעט כאשר בוחנים תרומות ספציפיות של המנחים אם כי היא עדיין ברמה גבוהה למדי. מבין כל התרומות של המנחים, ההערכה הגבוהה ביותר ניתנה על תרומת המנחה לגיבוש תפיסת העולם המקצועית.

שביעות הרצון מתרומתם של התכנים היא בינונית – גבוהה, יותר כמחצית המשתתפים מרוצים מאד מתרומת התכנים להשגת המטרות של השתלבות במערכת, הבניית התפקיד וגיבוש זהות מקצועית. כשליש מן המשתתפים הביעו שביעות רצון בינונית מתרומת התכנים. בהערכת התרומה של הסדנא בנוגע לפיתוח אישי התקבלה תמונה דומה לזו שהתקבלה בנוגע לתכנים – כמחצית המשתתפים מרוצים מאד מתרומת הסדנא לחיזוק המסוגלות העצמית והמוטיבציה.

הערכת התרומה של הקבוצה היא ברמה בינונית – גבוהה. ניתן לזהות שביעות רצון גבוהה יותר מן ההיבט הרגשי (הרגשת הביטחון לשתף את הקבוצה בחוויות אישיות) מאשר מן ההיבט האינסטרומנטלי (תרומת הקבוצה להשגת יעדים ספציפיים).

הערכת התרומה של הסדנא בפיתוח מיומנויות של מורה היא בינונית. כשלושים אחוזים מן המשתתפים העריכו את תרומת הסדנא לפיתוח המיומנויות כגבוהה, ועשרים אחוזים נוספים העריכו אותה כנמוכה.

מוקד מרכזי של הסדנא

המשתתפים התבקשו להביע את העדפותיהם לגבי כל אחד משני מוקדים אפשריים / מטרות מרכזיות של סדנא למורים מתחילים: פיתוח העצמה אישית ורכישת כלים דידיקטיים. לוח 2 מציג את הממצאים שהתקבלו.

לוח 2: העדפות המשתתפים בנוגע למוקד הסדנא

במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	
53	39	8	הייתי מעדיפה שהסדנא תתמקד בעיקר בהעצמה אישית
57	24	19	הייתי מעדיפה שהסדנא תתמקד בעיקר בכלים דידיקטיים

התוצאות מצביעות על העדפה דומה לשני המוקדים מתברר שיותר ממחצית המשתתפים הביעו העדפה לכל אחת משתי המטרות המרכזיות. ניתן ללמוד מכך, שחלק מן המשתתפים מעוניינים הן בפיתוח עצמה אישית והן ברכישת כלים דידיקטיים.

מוטיבציה ומסוגלות בהוראה

חושבה התפלגות שכיחויות לכל אחד מן ההיגדים שבחנו את המוטיבציה להוראה ואת תחושת המסוגלות העצמית לעסוק במקצוע זה. לצורך הצגת הממצאים נעשה קיבוץ של סולם התשובות לשלוש דרגות: נמוכה (1-2 בסולם המקורי), בינונית (3-4 בסולם המקורי) וגבוהה (5-6 בסולם המקורי). התוצאות שהתקבלו מוצגות בלוח 3

לוח 3 : מוטיבציה ומסוגלות בהוראה (N=96)

<i>ההיגד</i>	<i>במידה מועטה</i>	<i>במידה בינונית</i>	<i>במידה רבה</i>
אני מרוצה מבחירתי במקצוע ההוראה	1	20	79
אני מעריכה את יכולתי ללמד כגבוהה	0	15	85
בכוונתי לעסוק בהוראה זמן ממושך	1	31	68
אילו הייתי מתחילה את לימודי מחדש הייתי בוחרת בהוראה	5	26	69

הממצאים מראים רמה גבוהה של שביעות רצון מן הבחירה בהוראה – 80% מן המורים החדשים שהשתתפו בסדנא מרוצים מבחירתם בהוראה. המחויבות לעסוק במקצוע בעתיד היא ברמה בינונית – גבוהה. קצת פחות מ-70% מצהירים על כוונתם לעסוק בהוראה בעתיד כלומר כשליש מן המשתתפים לא הביעו מחויבות כזו. כמו כן נמצא שכמעט שליש מן המשתתפים אינם בטוחים שהיו בוחרים בהוראה אם היו מתחילים את לימודיהם מחדש. תחושת המסוגלות העצמית היא גבוהה – 85% מן המורים החדשים שהשתתפו בסדנא מעריכים את יכולתם ללמד כגבוהה.

ניתוח התשובות לשאלות הפתוחות

נערך ניתוח תוכן של התשובות שניתנו לשתי השאלות הפתוחות. מטרת הניתוח הייתה לאתר קטגוריות כלליות אשר עלולות מתוך הנתונים. נוסף על הניתוח האיכותני נערך גם ניתוח כמותי בו חושבו השכיחויות של כל אחת מן הקטגוריות. לוחות 4 ו 5 מציגים את תוצאות הניתוח האיכותני והכמותי לשתי השאלות הפתוחות

לוח 4 : קטגוריות שזוהו בתשובות לשאלה: מה מצא חן בעיניך בסדנא?

קטגוריה	דוגמאות	שכיחות ב %
תרומת המנחה	<ul style="list-style-type: none"> המנחה היא מנחה מצוינת מקצועית בעלת יחסי אנוש מעולים נגישה ותמיד נכונה לסייע. מערכת היחסים בין המנחה לקבוצה הייתה נעימה מאד המרצה של הסדנא נעימה מאוד. היא משרה אווירה טובה ובמידה והיה לי צורך אישי לשוחח איתה ולשתף אותה הייתה פתוחה לעזור 	57
תרומת הקבוצה	<ul style="list-style-type: none"> היכולת לפגוש קשיים והתלבטויות של מורים חדשים ולגלות שזה משותף לכולם הקבוצה עזרה בהתמודדות ופתרון בעיות 	43
דרך ההוראה בקורס	<ul style="list-style-type: none"> שיטת לימוד של המנחה ודרכי ההוראה שלה בניתוח המקרים של המורים/גננות ישיבה במעגל פתיחת המפגש בתחושות אישיות 	33
הנושאים שנידונו בסדנא	<ul style="list-style-type: none"> מגוון רחב של נושאים ידע רחב של המנחה פתיחת שעור במקרה ש"טרם קרה לי" האירועים החוויות של הקבוצה אפשרו לדון בדרכי התמודדות ועבודה שונים שלמדתי מהן 	33
האווירה בקבוצה	<ul style="list-style-type: none"> אווירה נעימה שאפשר לדבר על הכל 	19
תרומת הסדנא	<ul style="list-style-type: none"> הרחבת הידע בנוגע לכל מיני מסגרת חינוך שלא נחשפתי אליהן שיתוף, העצמה, אנשים טובים אכפתיים וחכמים 	16

לוח 5 : קטגוריות שזוהו בתשובות לשאלה : מה היית ממליצה לשנות?

שכיחות ב %	דוגמאות	קטגוריה
46	<ul style="list-style-type: none"> הסדנא לא יעילה. זו סדנת "סטאז" לכל דבר כך שהיא מיותרת. הייתי מעדיף להתמקצע במקצועות שיעזרו לי בהוראה בכלים לימודיים לאו דווקא דידקטיים אלה מקצועות קורס צילום קורס מחשב קורס ניהול מערכות ידע וכו' להתמקד יותר בכלים שיעזרו לנו לפתור בעיות כמו משמעת וכו' משהו יותר מעשי 	התכנים
19	<ul style="list-style-type: none"> מציע שהקורס ייתן משהו אחר שונה מקורסים באקדמיה. יותר התנסויות פעילות. לדוגמא- אם דיברנו על מסרים בלתי מילוליים שאנו מעבירים היה כדאי לצלם ולנתח מסרים אלו אצל כל אחד ואחד ולראות כקבוצה מה כדאי לשנות. משנה את סגנון ההרצאות ולהוסיף לחוויה האישית שלכולם משוב מהוראה מול הקבוצה. 	דרך ההוראה בקורס
15	<ul style="list-style-type: none"> אני חושבת שאנחנו לא זקוקות לכל כך הרבה מפגשים כי בסופו של דבר הסיפורים חוזרים על עצמם הייתי עושה את זה כל שבוע במקום פעם בשבועיים סמסטר אחד בלבד 	תדירות המפגשים
10	<ul style="list-style-type: none"> קבוצה הומוגנית יותר- רק גננות ולא משולב אולי כדאי לחלק את הקבוצה לגננות ולמורות ביסודי כדי שנתרכז בסוגיות הרלוונטיות 	הרכב המשתתפים בסדנא

המלצות

1. מוצע לבנות מערך של סדנאות למורים מתחילים המבוסס על עיקרון של בחירה בין סדנאות הנותנות דגשים על מטרות שונות המשרתות את הצרכים של מורים חדשים. המטרות, כפי שעלו בעבודה הנוכחית הן: בעיות משמעות, קשר עם הורים, ניהול כיתה, ניהול אקלים חברתי, התייחסות לאוכלוסיות לומדים הטרוגניות ודרכי הוראה מערך כזה יאפשר למשתלמים לבחור את סוג הסדנא שעונה באופן הטוב ביותר לצרכים שלהם.
2. מוצע לבנות את הרכב המשתתפים בסדנאות על פי הומוגניות של התמחויות. הרכב כזה יאפשר מתן מענה רלוונטי יותר לצרכים של מורים בהתמחויות השונות.
3. מוצע להקנות למשתתפים מידע מנהלי רלוונטי למרים חדשים, כגון זכויות של מורים, נהלים של משרד החינוך, השתלבות בצוות בית הספר ועבודה עם בעלי תפקידים.
4. מוצע לתת את הדעת על דרכים לקידום הפיתוח האישי, הכולל העצמה ומסוגלות עצמית בהוראה ולשלב אותן בסדנאות.
5. לנוכח הממצא שכשליש מבין המורים החדשים אינם בטוחים שיעסקו בהוראה זמן ממושך ואינם שלמים עם בחירתם בהוראה, מוצע לשלב היבט זה בסדנאות באופן חווייתי, כך שיתאפשר לכל משתתף לעבד את המשמעות האישית של בחירתו במקצוע והמחויבות שלו לעסוק בו.
6. מוצע לערוך מחקר אשר יבחן לעומק את התופעה של המחויבות החלקית להמשך העיסוק בהוראה.

